

zapre zaklopnice B. Zrak v kotlu C pa pritiskne vodni slop v vzdigovalni cevi G, in voda, ki priteče skozi cev E, stisne zrak še bolj, tako da stisnjeni zrak vzdigne vodo v vzdigovalni cevi, in sicer s tem, da porine jo iz kotla v to cev. Tako privaja stroj vodo vedno višje, in slednjič jo privede tja, kjer jo hočemo imeti.

Poprej smo povedali, da se zaklopnica A zapira z vodnim pritiskom sama ob sebi brez vsake druge sile; da mora torej stroj nepretrgano delati, mora se zapiralna zaklopnica tudi sama od sebe odpirati, začne se pa, kakor hitro voda doseže potrebno višočino v vzdigovalni cevi. To pa prihaja od tod, ker voda sili skozi zaklopnico B v kotel C, kakor hitro se zapre zaklopnica A, in vsled tega, ker se voda ustavi, nastane trenutek, ob katerem je zaklopnica B še olprta ter teče voda za hipec po cevi E nazaj. Ker teče voda nazaj, izgubi za-

E pri I majhna luknjica, skozi katero srka pritekajoča voda vedno nekoliko zraka ter ga dovaja v kotel.

Uspeh tega vodnega stroja zavisen je od strmca in od višočine, na katero mu je vodo vznášati. Uspeh dosega do 85%, vedno pa do 70%, t. j., od 100 litrov vode, kolikor je prihaja v stroj, gre 10 litrov sedemkrat višje, nego je med strojem in izvirkom višočine. Vodo je pa moči tudi višje vzdigniti, a potem je pa pride manj na kvišku. Tam, kjer je vode veliko, ne dene ta izguba nič, da je le moremo zadosti vzdigniti.

Podoba 2. kaže, kako se tak stroj uporablja, da dviga vodo za kmetijske potrebe. Ker je stroj zelo poceni, in največ stoje le cevi, zato menimo, da smo marsikomu ustregli s popisom te v Slovencih še malo poznane priprave. Take stroje prodaja Anton Kunc v Mo-

Podoba 3.

piralna zaklopnica nekaj pritiska ter se odpre vsled pritiska vnanjega zraka. Kadar se to zgodi, in če nekolikokrat zapreš in odpreš z roko zapiralno zaklopnico, potem dela stroj sam ob sebi. Kadar hočemo ostaviti stroj, zadostuje, ako ostavimo za malo časa z roko zapiralno zaklopnico, da se ne dviga. Delati pa zopet čne stroj, ako nekaterikrat zaklopnico pridvignemo.

Če bi delal stroj neprenehoma, zlasti ob hudem strmci, potegnili bi voda počasi ves zrak v kotlu za seboj in stroj bi moral obstati, kadar bi bil zrak do neke mere razredčen. Da se to zapreči, zato je na cevi

ravski Beli cerkvi (Mährisch-Weisskirchen). Imenovana tvrdka daje o tej reči rada pojasnila.

O sajenji sadnega drevja.

Sadno drevje se sme saditi jeseni, pa tudi spomladi.

Jeseni je dobro drevje saditi po takih krajih, koder je zgodnja in suha spomlad, v gorki, lahki in suhi zemlji; tudi po brežinah, proti jugu obrnjenih, kaže

jeseni saditi. Spomladanjska saditev je pa boljša v navadni, ilovnati zemlji, posebno če je težka in mrzla.

Če pa ima gospodar drevje, katero hoče presaditi, doma ali vsaj blizu doma, sadi je lahko tudi v precej težki zemlji jeseni, ali saditi je mora tako zgodaj, da utegne še isto jesen novih korenin pognati, torej ob času, ko je zemlja še dovolj topla. Tudi morajo jame že nekoliko časa prej biti izkopane, in rahle prsti ali pa grušča treba zemlji primešati; iz kratka: kolikor mogoče, mora se zdaj vsajenemu drevesu gorko postlati. Najboljši jesenski čas je za to mesec september in pa začetek oktobra, prav za prav okoli sv. Mihela. Natančneje pa kaže nam drevo samo, kdaj je jeseni čas presaditi je, takrat namreč, kadar je nehalo čez in čez zadnje popke nastavljeni. Tedaj se pa mora najprej drevesu previdno vse perje z nožem ali škarjami postriči, potem pa naj se varno tako izkoplje, da se mu korenine preveč ne poškodujejo. Čez 14 dni popadajo drevesu še ostali listni reclji.

Da bi se drevo prav s kepo presajalo, ni ravno treba; vendar je koristno, da se tista prst, katera se še sama med koreninami drži, ne odtrese od njih. Sploh naj se jeseni drevesa presajajo prav previdno, in nikoli naj se ne pozabi drevesu takoj, kadar je presadimo, priliti.

Dreves, ki so bila na divjake cepljena, ne smemo nikoli globoko saditi, ampak bolj plitvo. Nasproti pa morajo na pritlikavce cepljena drevesa (jablane na ivanjače, hruške na kutne) zmerom s cepljenim koncem v zemljo priti. Če potem, ko je drevo bilo vsajeno, nastopi suho in gorko vreme, treba je drevo vsak dan poškropiti s škropilnico. Ob hudem mrazu po zimí pa je treba rahle zemlje nasuti vsajenemu drevesu, da mu zmrzlina ne škoduje. Prihodnjo spomlad se pa ta zemlja lahko krog in krog drevesa naspe.

Nikakor pa ne smemo prepozno jeseni dreves presajati. Če po tri- do šestdnevni zmrzlini in snegu nastopi zopet toplejše vreme, vendar je treba varno presajati, ker se zemlja potem po snežnici zelo zmrazi. Če tudi se je zemlja na videz popolnoma stajala, nahaja se pod zemljo vendar še mnogo ledenih drobcev, kateri ovirajo rast koreninam. To se večkrat pripeti, sadjarji pa mislijo na vse druge vzroke, zakaj se drevo ni prijelo, in na zadnje mora zategadelj samo nedolžno drevesce po krivici biti krivo.

Sploh se ponašajo spomladi vsajena drevesa veliko bolje mimo onih, ki so bila vsajena jeseni; vendar je srečna rast od kraja in zemlje, kjer je drevo vsajeno bilo, tako zelo odvisna, da se v obče ne more za gotovo reči, ali je spomladanjska ali jesenska saditev boljša. Če je moči jeseni tako zgodaj drevesa saditi, da se ukoreninijo po novih koreninah, potem je to vsekakor boljše, kajti prihodnjo spomlad rastejo potem uže čvrsto v rahli in gorki zemlji.

Vsako drevo je, bodisi jeseni ali pa spomladi vsajeno, bolno, dokler ne požene novih korenin, kajti

dokler ni v zvezi s prstjo, ne more tudi od nje za rast potrebne gorkote dobivati. Zato večkrat pozebejo pozno jeseni vsajena drevesa, ker ne dobivajo potrebne toplote.

Prav dobro tekne vsajenemu drevesu, kadar je sadimo: 1. če mu korenine porežemo; 2. če mu okoli korenin naspemo mešanega gnoja (komposta); 3. če mu položimo nekoliko ovsenih ali ječmenovih zrn koreninam pod krono; 4. če mu dobro prilijemo; 5. če mu deblo do krone ovijemo s slamo, katera je brani suhim vetrovom meseca sušca.

Če nekatera prav skrbno vsajena drevesa nočejo pognati, treba jih je v drugi polovici maja meseca ali ob začetku rožnika zopet iz zemlje vzeti in jim korenine zopet porezati, postaviti drevesa za eno uro v vodo in je potem v novič saditi, dobro jim priliti in okoli njih nekoliko komposta položiti. Že čez 8 dni začno poganjati.

Z enim vajetom voziti je zelo napačno.

Navada, da imajo na enem vajetu vpreženega konja izvira iz starodavnih časov, ko ljudstvo ni še imelo pojma, kaj je za vožnjo varnejše, pa živini neškodljivo. Ali še dandanes se vidi ta napaka tudi prav pogostoma pri naših kmetih. Pri vpregi z dvema vajetoma je treba vajet le malo nategniti, pa konj brž ve, ali se mu je obrniti na desno (hot) ali na levo (bistahor).

Če pa ima voznik konja le na enem vajetu, mora ga močno sukati, da čuti na katero stran se mu je zaviti, da pogodi to, kar hoče voznik. In šele, kadar je voznik nehal ubogo živino sukati, čuti, da je po volji voznikovi na pravem poti. Veliko veliko mora tak konj trpeti, dokler naposled ne postane ves trdogobčen. In koliko nesreč se s tako vožnjo pripetava po cestah, in to posebno navzdol, ali pa če si dva taka voznika nasproti prideta, da konja ne vesta, ali se je temu na desno, onemu pa na levo obrniti. Trdogobčen konj je pa, kar vsak voznik ve, na pol manj vreden, zato si s tem gospodar pač malo prihrani, ako se pri vožnji boji stroškov za dva vajeta. Vsekakor pa mu po pravici vrhu tega še pristoji ime nerodnega vozača. Zato proč z enim vajetom, ki je pravo mučenje konj in večkrat nevarno vsemu, kar na vozi sedi ali leži!

Razne reči.

* Divja ali mačja meta je po „Woch. z. B. des Gartenbaues“ dobra zoper božjast. Bolniku se da vode, v koji smo meto kuhali, piti, ali pa mu držimo rastlino pod nos, da duha njen hudi duh. Tudi zoper glavobol jo priporočajo.

* Slive ali češplje, ki so opešale vsled velike rodnosti, lahko pomladiš in narediš zopet rodne, ako hji *